

กิจกรรมเครือข่าย/องค์กร เพื่อสาธารณะ
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ระดมเครือข่ายฯ เดินหน้าแผนปฏิบัติการ
ขับเคลื่อนประเทศไทยปลอดพยาธิใบไม้ตับ-มะเร็งท่อน้ำดี ตั้งเป้าลดเจ็บป่วยตาย
พร้อมเพิ่มอัตราผู้รอดชีวิต
ณ โรงแรมพูลแมน คิง เพาเวอร์ กทม. (รangsana)
วันที่ 22 ม.ค. 2568

.....

โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เป็นปัญหาสำคัญที่สร้างผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพของประชาชนไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความชุกของโรคสูงที่สุดในประเทศ และยังพบผู้ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการรักษาอย่างทั่วถึง โดยแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีมากถึง 6,500 ราย ส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ 13,500 ล้านบาท/ปี[1] ทั้งนี้ โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ป้องกันและรักษาได้ ถ้าสามารถคัดกรองกลุ่มเสี่ยงให้เข้าสู่กระบวนการรักษาได้เร็ว

ที่ผ่านมาแม้จะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหา แต่ยังคงมีความท้าทายที่ต้องเร่งจัดการ เช่น การขาดความเชื่อมโยงของการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน การขาดระบบการคัดกรองและรักษาที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนยังไม่ครอบคลุม ประกอบกับปัญหาดังกล่าวเป็นเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาประเทศของระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ดังนั้นสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานวิจัยระบบสุขภาพของประเทศ จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน: ประเทศไทยปลอดโรคพยาธิใบไม้ตับ ไม่ตายจากมะเร็งท่อน้ำดี โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมขับเคลื่อนความท้าทายครั้งสำคัญนี้ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (องค์การมหาชน) TCELS สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) กรมควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี สถานพยาบาลต่างๆ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเขต 7 ขอนแก่น สถาบันมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชนเขต 7 ท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย เป็นต้น ซึ่งการประชุมดังกล่าวนับเป็นกลไกสำคัญของการค้นหาโจทย์ที่เป็นกุญแจสำคัญของการแก้ปัญหา และการร่วมวางแผนปฏิบัติการที่มีทิศทางร่วมกันในครั้งนี้

ทั้งนี้ ในการประชุมฯ นพ.ศุภกิจ ศิริลักษณ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กล่าวว่า สวรส. ตั้งเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การลดความชุกของการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับ ภายใน 2 ปี ให้ได้น้อยกว่า 10% และภายใน 10 ปี น้อยกว่า 1% และสามารถวินิจฉัยโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้ตั้งแต่ระยะต้น ภายใน 2 ปี ได้มากกว่า 50% ภายใน 10 ปี ได้มากกว่า 80% โดยจะลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคมะเร็งท่อน้ำดี ภายใน 2 ปี ได้มากกว่า 30% ภายใน 10 ปี ได้ 50% ทั้งนี้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี นับเป็นปัญหาสาธารณสุขเฉพาะพื้นที่ โดยพบบ่อยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งที่ผ่านมามีต้นทุนในเรื่องโรคดังกล่าวอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็น

จะเป็น ฐานข้อมูลกลุ่มเสี่ยง (Isan Cohort) ระบบคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี ชุดตรวจคัดกรองโรค แต่ยังไม่มีการนำไปใช้จนเห็นผลเท่าที่ควร รวมถึงยังมีช่องว่างความรู้ที่ยังต้องการการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรส. ในฐานะหน่วยงานบริหารและจัดการทุนวิจัย (Program Management Unit: PMU) หลักจะประสานการดำเนินงานร่วมกับอีก 2 PMU คือ TCELS และ วช. ในการเป็นแกนขับเคลื่อนให้ประเทศไทยปลอดโรคพยาธิใบไม้ตับและลดอัตราการเสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีให้ไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้

“ด้านกลยุทธ์และมาตรการสำคัญจะเน้นไปที่การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิผล และการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยจะบูรณาการการทำงานร่วมกันในเขตสุขภาพที่ 7, 8, 9 และ 10 พร้อมการใช้เทคโนโลยีในการตรวจคัดกรองโรค และมีการพัฒนาฐานข้อมูลต่างๆ เช่น Isan Cohort ต่อเนื่อง, เพิ่มขีดความสามารถในการดูแลรักษาทุกระยะ, สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้กับคนรุ่นใหม่, มีการจัดการปลาร้าตั้งแต่ต้นทางให้เป็นปลาร้าไร้พยาธิ, มีการจัดการสิ่งปฏิกูลที่ถูกละเลย และมีความปลอดภัยที่ดี ฯลฯ ซึ่งเป็นวงจรของปัญหาและทางออกสำคัญของเรื่องนี้” ผอ.สรรส. กล่าว

ทั้งนี้ในการประชุมฯ ได้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อระดมข้อมูลและความคิดเห็นใน 3 ประเด็นสำคัญ

- 1) สุขภาพและความรอบรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 2) ระบบคัดกรองโรคและชุดตรวจคัดกรองโรคพยาธิใบไม้ตับ
- 3) การวินิจฉัยและรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดี โดยเสนอแนวทางในประเด็นต่างๆ อาทิ การจัดระบบคัดกรองโรคให้ครอบคลุม เช่น การจัด Mobile Unit ในการคัดกรองโรคพยาธิใบไม้ตับ พร้อมส่งต่อการดูแลรักษา, การจัดตั้งคลินิกคัดกรองโรคมะเร็งท่อน้ำดี รวมถึงจัดทำแนวทางการเบิกจ่ายค่าวินิจฉัยให้ชัดเจน, การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังโรค รวมถึงการจัดอบรมให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด, มีการวิจัยติดตามประเมินผลระหว่างการทำงาน ตลอดจนการพัฒนาเรื่องนี้ให้เป็นนโยบายสาธารณะที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาและรับประโยชน์ร่วมกัน เช่น การให้แรงจูงใจ การรณรงค์โดยใช้หลักการตลาดเพื่อสังคม, สร้างความเข้าใจกับ Influencer ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และให้รางวัลกับ Influencer ที่มีพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์และถูกต้อง, บรรลุความรู้เรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในหลักสูตรกลางของกระทรวงศึกษาธิการ, ให้ความรู้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), พัฒนาการแก้ปัญหาเรื่องการบำบัดสิ่งปฏิกูล ฯลฯ โดยหลังจากนี้ สรรส. จะเร่งนำข้อมูลทั้งหมดพัฒนาไปเป็นฐานสำคัญในการจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการดำเนินงานฯ เพื่อการจัดสรรงบประมาณของระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โดยสามารถลดจำนวนผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับ และเพิ่มอัตราผู้รอดชีวิตโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้ตามเป้าหมาย.

ข้อมูลจาก

[1] ฐานข้อมูลผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ณ 5 มิถุนายน 2567

